

Palestra, un projecte cívic catalanista

Lluís Duran

Palestra, Organització Nacional de la Joventut Catalana, destacà com a projecte cívic i cultural. En la seva activitat també inclogué un projecte esportiu i una voluntat de ser present puntualment en la política. Palestra formà part d'aquell àmbit multiforme d'institucions i entitats que no participaven directament en el joc polític, però que formaven part del catalanisme.

L'origen s'ha de cercar en la reflexió iniciada per Josep Maria Batista i Roca, des de la base de l'excursionisme, sobre el capteniment col·lectiu del catalanisme durant la Dictadura de Primo de Rivera. Hom creia que partint de la seva radicalització, que havia donat lloc a Acció Catalana i a Estat Català, els anys 1922-23, la resposta a la Dictadura anticatalana hauria donat uns altres resultats: s'iniciava un debat sobre les virtuts i els defectes del poble català. La detecció dels defectes demanava, per tant, una acció integral de millora del jovent, en tres àmbits: civicomoral, cultural i esportiu.

Un altre dels elements per a entendre la constitució de l'organització pot ser la necessitat de prosseguir la tasca educativa que havia emprès la Mancomunitat i que no es podia dur endavant sense gaudir de l'òrgan mancomunitari. Hi havia, doncs, una generació de joves que del 1924 al 1930 no havien pogut rebre una formació

adient a les necessitats d'una societat moderna i amb demandes culturals creixents. No es pot oblidar el fet que, en el moment de la naixença de Palestra, a l'abril del 1930, el panorama del catalanisme es trobava en plena reestructuració: republicanisme d'esquerra dispers, Acció Catalana refent-se després de la interrupció dictatorial; la Lliga sostenint el règim monàrquic en crisi, i nuclis obreristes cercant també una estructuració a escala nacional.

Fabra, a la presidència, i Batista i Roca, a la secretaria, que duia el pes de la marxa de l'entitat, amb un conjunt de presidents honoraris representatius de totes les forces del catalanisme polític de l'any 1930, encapçalaven l'entitat, que s'estructurava a partir dels agrupaments escolar i femení i set departaments específics.

El Departament d'Obra Social les activitats més assenyalades de la qual foren les colònies profilàctiques i el projecte d'assegurances socials anomenades l'Escut.

El Servei de Difusió Cultural (SDC) generava el gruix més destacat d'activitat de Palestra. Aquesta secció desenvolupava les tasques per incrementar la cultura llibresca i els hàbits de lectura entre els socis, proposant, per exemple, el canemàs d'una biblioteca, premis d'estudis crítics o

promoció de la venda amb motiu de la Diada de Sant Jordi. També l'SDC havia d'impulsar una de les activitats que donaren a l'entitat ressò i prestigi: els Cursos de Cultura Catalana, que aplegaven coneixements de literatura, dret, economia, llengua o història, amb un nombre curt de sessions a cura dels millors especialistes, iniciativa que encetà a Barcelona l'activitat de l'entitat. Una altra forma de divulgació cultural de la qual Palestra va fer ús va ser l'exhibició de pel·lícules que refermessin el seu projecte formatiu i la utilització del català en aquest sector.

El Departament d'Educació Moral promovia des del seu cercle d'estudis l'exercici del debat entre socis, especialment sobre l'estudi del caràcter dels catalans, a més de l'exercici de l'oratoría i la polèmica, que corresponia a l'organisme anomenat, és clar, Àgora.

El Departament d'Educació Patriòtica recollia un altre nivell de formació amb un elevat nombre de cursos de llengua, especialitat a la qual l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, "l'entitat germana" de Palestra, dedicava també molts esforços. Cal assenyalar la importància que, en menor mesura, tingueren els dedicats a la història de Catalunya. A aquest departament també li corresponien les campanyes de promoció del català en l'àmbit comercial i ciutadà que desenvolupà, amb la Protectora, els anys 1931, 1932, 1934 i 1936. Nostra Parla, record de l'entitat defensora de la llengua dels Països Catalans, era el nom que donava Palestra a l'organisme que n'havia d'estrènyer els lligams.

El cercle d'estudis polítics i patriòtics debatia l'evolució política de Catalunya i l'Estat i la forma de resoldre'n la relació.

El Departament d'Educació Física reunia tres activitats molt dinàmiques dins l'entitat: les dedicades al vol sense motor i a la divulgació del de motor, amb el nom de Falziots, dirigida per Marian Foyé, i les pràctiques de navegació, que es feien des del Club Mare Nostrum desenvolupades per Miquel Àngel Balta. La secció excursionista realitzava la pràctica de l'acampada i, a més, les pròpies de l'escoltisme, amb seccions de Minyons de Muntanyes i Guies Excursionistes, que tenia amb els campaments d'estiu, oberts al públic, una activitat innovadora. A banda d'èfimers contactes amb joves de l'Associació per la Cultura de Mallorca l'any 1930, Palestra manifestà un interès especial per estrènyer els contactes entre els Països Catalans a través de campaments. En aquest sentit es féu un campament de germanor catalana l'any fundacional, amb joves valencians, catalans i mallorquins, i altres d'estiu, els anys 1932 i 1933, a Mallorca.

A més del Departament de Propaganda, que vetllava per l'abundant producció de pamflets de l'entitat, i també del programa que, sobre l'activitat patriòtica de Palestra, es feia des de Ràdio Associació, el Departament de Relacions va desenvolupar ORBIS, organisme de relacions i bes-canvis internacionals, l'objectiu bàsic del qual era donar a conèixer la realitat catalana als joves estrangers residents a Catalunya, i la realitat internacional als joves catalans.

A nivell local, però, l'activitat era diferent, en primer lloc perquè determinats nuclis reduïts de població no permetien desplegar el conjunt de l'activitat, però fou en aquest àmbit on aparegueren iniciatives puntuals sorprenents, com per exemple l'intent de constituir a Cervera una associació anomenada Amics de les Arts; l'interès a Guissona, Sant Feliu de Codines i l'Hospitalet en els concursos fotogràfics; el projecte d'urbanització d'uns terrenys de la vila de Juneda que serviríen per a instal·lar-hi infraestructures esportives, com a Tremp, i la vocació futbolística de la delegació ripollesa.

L'extensió territorial d'una entitat com Palestra és una de les formes més detallades de conèixer-ne el reeiximent de les propostes. Per a assolir la seva presència al màxim de viles i ciutats, Palestra dugué a terme actuacions insistents i diverses que desenvoluparen la tasca patriòtica, la divulgació cultural o l'activitat esportiva, creant un focus d'irradiació d'incentius, a partir de serveis locals. Destacà òbviament la ciutat de Barcelona, amb les activitats més avantguardistes, però també les delegacions de Badalona, Balsareny, Igualada, l'Hospitalet, Manresa, Ripoll, Tarragona, Tàrrrega i Tortosa.

Palestra, amb campanyes de propaganda nacionalista a les comarques més allunyades del Barcelonès, havia arribat a tenir presència en seixanta poblacions, entre el 1931 i el 1932, representació que es reduí a una vintena de delegacions poc abans dels fets d'Octubre del 1934. Les causes possibles poden ser l'increment de

la força dels fejecistes, la bipolarització política que qüestionà un projecte a mig camí de la política i de l'educació per a adults i una acumulació de propostes polítiques per a les joventuts nacionalistes (Nosaltres Sols!, Joventuts d'Esquerra Estat Català, Bloc d'Estudiants Nacionalistes (BEN), Partit Nacionalista Català, Joventut Catalanista Republicana...) que coincidien amb Palestra en la seva afirmació catalanista i el seu no-radicalisme social.

Com a entitat civicocultural, i a diferència d'un partit, Palestra no tenia cap necessitat de definir una ideologia pròpia, i en canvi, havia d'avançar elements significatius per a desenvolupar, el seu projecte formatiu. El criteri d'unitat i de consens catalanista que la regia -com, succeïa en altres entitats civicoculturals- encara feia menys adient una definició completa.

A diferència de la resta de les organitzacions del catalanisme radical, Palestra no explicità obertament una proposta independentista, ja que la diversitat ideològica dels seus membres no ho permetia. Sí que manifestava, en canvi, des de la seva actuació, una voluntat de projecció entre les diferents nacions ibèriques; per això incrementà les relacions entre nacionalistes de Galícia, Euskadi i Catalunya mitjançant el Viatge Triangular (1933) i manifestà el suport al moviment abertzale, per mitjà d'una tramesa massiva de targetes (1934). També plantejà unes relacions més intenses amb els nuclis occitanistes, especialment en la commemoració del I centenari de *L'Oda a la Pàtria* (primavera del

1933). En conjunt, l'interès pel projecte formatiu de masses que havien iniciat les societats gimnàstiques txeques, les *sokols*, més el referent de l'escoltisme britànic, acabaren de completar aquesta preocupació de projecció exterior que li fornava elements de referència.

El procés formatiu de Palestra més destacat, en el sentit que transcendia l'àmbit individual i incidia sobre la societat, era el projecte catalanitzador, per al qual calia assolir un canvi en els hàbits culturals de la població i aprofundir l'adscripció nacional dels ciutadans, i, a la fi, segons la seva visió, anteposar els interessos de la nació per damunt de la resta. Aquest projecte, com altres elements de l'actuació de Palestra, recollia elements del pensament d'Acció Catalana quan aquesta abandonà el plantejament d'"aplec de patriotes". En general, doncs, hom entenia que aquest projecte, com el de l'estructuració d'un poder polític propi, no eren processos immediats, a assolir mitjançant un *putsch*, sinó que calia una lenta i sòlida preparació que evités maltempsades i no donés resultats errats. Des de la base general del coneixement de la llengua, la història, el dret i la literatura, Palestra incidia en la definició del projecte catalanitzador també en el foment dels estudis sobre les condicions econòmiques de la indústria i de la banca de Catalunya i de les aptituds econòmiques dels catalans, a més de la insistència, pròpia de la seva influència excursionista, sobre el coneixement geogràfic, com a forma d'apropar-se al descobriment del conjunt del país. Aquest plantejament menava l'organització a la

promoció dels principis democràtics, de la civilitat i la fermesa, com a base de l'enfortiment moral col·lectiu que també havia de recuperar la creença que els segles d'opressió sobre Catalunya havien envilit el poble i n'havien promogut conductes "dissolvents". L'home segur de si mateix, amb voluntat i energia, intel·lectualment capacitat i físicament enfortit, era la base d'un caràcter col·lectiu que havia de portar el país cap a la llibertat, culminació del seu procés de millora.

El projecte de Palestra era crític amb la funció dels partits polítics, com a estructures, quant al fet que no es preocupaven de la formació dels joves militants. La seva intenció, prèvia, era lliurar-los futurs quadres més ben preparats. Pel que s'ha dit fins aquí, és lògic de pensar que un projecte tolerant en qüestions religioses i que feia de la cultura un valor en la configuració de les nacions democràtiques tingués diferències amb Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), com a alternativa majoritària del catalanisme, i que tingués més bones relacions amb la resta d'organitzacions, especialment Acció Catalana i Unió Democràtica, però també la Lliga i el Partit Nacionalista Català.

Amb tot, fou en la defensa de la sobirania de Catalunya on Palestra tingué un capteniment que la situà al bell mig del debat polític sense ser una organització política. A més del suport explícit que donaren membres de Palestra a la proclamació de la República catalana, encapçalà la defensa de l'Estatut de Núria, com l'únic text que recollia la voluntat sobirana del po-

ble, expressat en referèndum; amb aquest objectiu fou present en la manifestació reivindicativa que el CADCI organitzà a l'abril del 1932. Impulsà, a més, una campanya massiva de tramesa de targetes al president de la Generalitat demanant-li que defensés l'Estatut sense retalls, com també una iniciativa, aturada, de donar a conèixer l'evolució de la discussió a les Corts de la República de l'Estatut amb els textos comparats. Paral·lelament, i coincidint amb el 14 d'abril, Palestra demanava a la ciutadania que commemorés la República catalana. Fou, però, a l'entorn dels fets d'Octubre del 1934 que Palestra intentà encapçalar un moviment quan ja no tenia força per a dirigir-lo i essent, de fet, una tasca per a la qual no havia estat creada. Per això va voler iniciar un moviment unitari de joventuts catalanistes, amb el nom de Front Nacional de la Joventut Catalana, de la qual sortí, en no ser

acceptada la presència de la Joventut de la Lliga i trencar-se el tarannà unitari que aquella exigia. Paradoxalment -en la mesura que es pot considerar paradoxal que una entitat cultural participi en una insurrecció-, participà en un comitè que havia de preparar la revolta contra el govern de Madrid, amb el suport de la Conselleria de Governació, en la qual no hi havia la Lliga però sí una representació completa de la resta de forces polítiques catalanes.

Les condicions polítiques posteriors al Sis d'octubre l'obligaren a canviar el nom pel de Club David, però la normalització institucional i política plena del febrer del 1936 la deixaren en una posició minoritària, en un nacionalisme radical que s'unificava a l'entorn d'Estat Català i un projecte que, amb forces minvades, no tingué gaire temps de reorganitzar-se.

Lluís Duran

Història, Política, Societat i Cultura dels Països Catalans, IX, pàg. 207-209